

Iva Körbler

Sjaj svih lica Zlatka Kesera

Monografska izložba Zlatka Kesera

Galerija Klovićevi dvori, Zagreb, 10. rujna – 31. listopada 2020.

AUTORICA IZLOŽBE: Jasmina Bavoľjak

U zagrebačkoj galeriji Klovićevi dvori postavljena je dugo očekivana monografska izložba slikara Zlatka Kesera (Zagreb, 1942.), jednog od danas najzanimljivijih slikara suvremene hrvatske likovne scene, često od kritike nazivanog tzv. problematičarem i analitičarem slikarstva. Pitanje svih pitanja – koje je u zadnjih petnaestak godina okupiralo mnoge kolege – jest na koji bi način bilo idealno prikazati esenciju opusa slikara Zlatka Kesera? Kako pristupiti opusu koji je živ, nije dovršen, niti pokazuje jednostavan linearni uzgon. Jednako tako, umjetnik je poznat po tomu što često uništava, dorađuje i mijenja ranije radove, a nekolicinu ranih radova iz 70-ih godina velikih formata spasio je iz Keserova ateljea na ALU od uništavanja Ive Šimat Banov.

Autorica izložbe Jasmina Bavoľjak dobro je shvatila svoju zadaću i pristupila opusu kao „živom biću jer Keser ima mnoštvo lica, i ovo je samo jedno od mogućeg“ (J. Bavoľjak), no malo je ipak pretjerala u uvodnoj konstataciji u katalogu izložbe kako je to „jedna potpuno druga i nikad viđena Keserova priča“, s obzirom da su mnoga djela s izložbe već ranije bila predstavljena u tuđim izložbenim postavima. No, s druge strane, razumijem i takvo oduševljenje autorice jer je Zlatko Keser jedan od onih umjetnika čije vas slikarstvo zaokuplja na neobičan i teško shvatljiv način bez obzira je li ga volite ili ga se pomalo pribojavate. Ne znam osobu – iako nije nemoguće da ne postoji – koja ostaje ravnodušna pred licem njegova svijeta. Kada bismo se zaustavili samo na toj

anamnezi, ona bi dostajala pravilnom vrednovanju ovoga umjetnika.

Keser, međutim, pogađa duboko svakog promatrača, što je bilo razvidno i na ovoj izložbi. Uz njegove slike od 1974. do 2020., predstavljeni su i crteži / radovi na papiru u kombiniranoj tehnici, kao i posebna cjelina skulptura koje umjetnik naziva „igračkama“ i koji su nastali u vrijeme pandemije korone. Keser je, naime, i ranije već pokazivao sklonost za širenje u prostor, no od radova malog formata, njegovih „mandleka“, odvažio se na skulpture od bojanog drva, bliske tradiciji pučke i tzv. druge skulpture (Stahov, Drinković, Bogdanić, Stošić).

Da počnemo od kraja, taj „paradoks njegove istodobne arhaičnosti i modernosti“ (J. Bavoljak), čini Keserovu umjetnost atemporalnom i lišenom svakog tereta trenda, teorijskih prijepora i povijesne kauzalnosti. Upravo zato što je toliko morfološki kompleksan, Keser dopire do najdubljih, skrivenih slojeva našeg bića, nastanjuje se u nekom kutku naše svijesti – iako se češće obraća onom nesvjesnom, iracionalnom, nepoznatom, zaboravljenom ili zanijekanom dijelu ličnosti (podsvijest, Id). U tom kontekstu, kustosica Jasmina Bavoljak dobro zapaža kako je kod Kesera veliki format najintimniji – na čemu inzistira i sâm umjetnik – jer se tada „slika strovaljuje na gledatelja nudeći mu ono najintimnije“.

U općenitom dešifriranju ovog opusa treba istaknuti kako se radi o umjetnikovu dijalogu sa samim sobom, o rješavanju unutrašnjih dvojbi, egzistencijalnih dilema i nepoznanica kroz sliku *unutar slike* i *na slici*. Jednom sam već ranije

primijetila kako Keser ne traži nužno dijalog s ljudima-promatračima. Njegovo slikarstvo ne računa na publiku, iako traga za čovjekom. Zapravo, ne traga; pita se je li uopće ima ljudi koji bi ga mogli shvatiti. Ali, intimno, ljudski, iskreno; bez pretenzija i velikih gesti. Keser nam kroz svoje složene i razgranate ikoničke sklopove nudi sva svoja lica i istovremeno tjera promatrača od njih. Ambivalentnost i kontradikcije utkani su u našu bit, i ovaj slikar to iskreno priznaje.

Njegovo slikarstvo jest amalgam pomno odnjegovane pikturnalne materije nanosa i taloga modernog slikarstva cijelog prošlog stoljeća, ali ta apsorbirana iskustva (možda i iz kolektivnog nesvjesnog) nisu dotjerana i dopadljiva. Bliskost u duhu i senzibilitetu sa slikarima ekspresionističkog stanja duha i egzistencijalistima morala je uroditi ikoničkom i morfološkom sličnošću. Danas gotovo da i nema morfološke originalnosti i čistoće ideje ili likovnog programa, ali postoji još uvijek čistoća namjere, stremljenja i emocija; postoji čistoća duha i istinosnost kao umjetnička, a ne samo usko filozofska kategorija. I to je ono što ovog umjetnika izdvaja daleko iznad prosjeka produkcije. Keser djeluje poput sonde spuštene u samu jezgru ljudske egzistencije, pojedinca koji je na sebe preuzeo teret otkrivanja temeljne, praiskonske unutrašnje istine, ali radi to iskreno, u tišini, istovremeno se pitajući je li to potrebno i komu to uopće treba. Svjesna je toga i autorica pratećeg teksta u katalogu, Ivana Mance, s tezom kako je „ulogu usamljenog prkosnika Keser odabrao već u startu, koji ne teži i ne umije pripadati“.

FOTO Arhiva Galerije Klovičevi dvori

To je slikar koji intenzivno osjeća konkretno povijesno vrijeme i bilježi ga takvog kakvo ono zaista jest. U tom smislu, boja, gesta, urezi (ugrebavanja) ili slojevi lijepljena papira prijenosnici su slikarevih psihičkih i emotivnih stanja. Kroz piktogramske idiome predpovijesnog i arhetipskog, androgine, antropomorfna bića i lica, odnosno, svojevrsne enigmatske piktograme, Keser teži dokinuti taj kaos i ući u zbunjujuće složene i kontradiktorne egzistencijalne šifre, psihograme i rebuse. To je njegova unutrašnja borba čiji smo svjedoci. Autentičnost tog iskustva rasprostrta je na slici u zonama drame, žestine, kontemplacije i šutnje, i dopire do naše nutrine kao jedna nova osjećajnost i unutrašnja svjetlost, duboko i potresno iskustvo egzistencijalnog traganja u vremenu u kojem se čini da su svi humani slojevi zanjekani. To se naglašeno osjeća u gusto „načičkanom“ prostornom postavu njegovih crteža, koji se prijetećom žestinom „strovaljuju“ sa zidova galerije na promatrača.

Upravo zato Keserovo slikarstvo nije podložno jednoznačnom čitanju i tumačenju: on nas istovremeno vodi u dubinu svoje psihe, ali i zadržava na površini koju povremeno maskira kao ludičku negaciju i infantilnu regresiju.

Štoviše, čini se kako je Keser mnogo više u *duhovnoj* vezi s Groszom, Dixom, bečkim ekspresionistima, Novim divljima, Cobrom (A. Jorn), Biserkom Baretić, Nives Kavurić-Kurtović i Ljubom Ivančićem, nego, primjerice, Miroom, Picassom, A. R. Penckom i Haringom. Da je Keser daleko od bilo kakve narativnosti i egzaktne tematike osjeća i Ivana Mance

kada ističe kako se Keserova umjetnost „referencijalno tiče iskustva u domeni *duševnoga*, iskustva kojih će u otuđenu modernom društvu upravo umjetnost biti glavna, društveno reprezentativna kompenzacija“.

Keser nije opterećen povijesnim avangardama, Novom slikom ili postmodernom, i njega je sve to nekako zaobišlo. To nakon poduže stilske kontekstualizacije, problematiziranja povijesne pozicije i komparacije zaključuje i Ivana Mance, kad kaže kako umjetnik „nije ni kaskao, niti kročio ispred svoga povijesnog vremena, nego mu je pripadao pa iako i u modusu radikalne nepripadnosti, otpora i negacije“. I dalje: „Unatoč osobnim dvojabama i sumnjama (ili baš zbog njih), Keserovo djelo stoga svjedoči u kojoj mjeri slikarstvo može asimilirati lomove u umjetnosti 20. i 21. stoljeća; bez ikakvog retoričkog viška, demonstrirajući snagu i ranjivost slikarskog medija“ (I. Mance).

U jednoj fazi slikarstva, između 2006. i 2008. godine, Keserove velike formate dotiču teme *prvih i posljednjih stvari*, pokušaj traganja za božanskim u sebi i izvan sebe, pogleda *uprtog prema Nebu*, za prepoznavanjem neke duhovne vertikale prema kojoj bi naše biće (možda) trebalo težiti. Taj astralno-metafizičko-mistični ciklus daje naslutiti kako je umjetnik nakon desetljeća traganja i ontoloških duela sa samim sobom prepoznao neku vlastitu *zvijezdu duše* („Unutarnji sjaj – Aura kristalne osi“).

To je možda konačni dokaz kako su ranije Keserove ikoničke šifre i stlsko-morfološke referentne zamke i kovitlaci

bili postavljeni kao radioaktivni štit pretencioznom intelektualizmu, bivajući istovremeno lako prohodni svima koji ne opterećeni teorijom i poviješću modernog slikarstva otvoreno priđu ovom umjetniku emocijama i intuicijom. Preko ekspresivnih taloga (vlastita) bića, enformelnih brisanja i faza duboka crnila na slikocrtežima, Keser je kroz veliku podtemu svojeg opusa – lica – pogled usmjerio u neke sasvim njemu bliske dubine svemira i prepoznao svjetlost koja sja samo za njega. To je bilo tako intenzivno iskustvo da je tu energetske matricu uspio promatračima prenijeti i na ovoj izložbi. Bez imalo mistifikacije djelovanja i umjetničkog narcizma, ovaj se umjetnik iskazao s velikim pitanjima i dilemama o opstanku autentičnog slikarstva, uvijek se, poput jednog oblika mentalne higijene pitajući: „Kome to treba? Za koga ja to slikam? Prema komu upinjem svoje strelice? Hoće li me netko čuti?“. I kada je to izgovarao, osjećali smo kako to nije poza ili fragment dobro osmišljenog umjetničkog kabareta. X